

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання
за спеціальністю 051 Економіка,
ОПП «Економіка підприємства»

Харків – 2024

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання
за спеціальністю 051 Економіка,
ОПП «Економіка підприємства»

Затверджено рішенням Науково –
методичної ради факультету
економічних відносин та фінансів
Протокол № 1 від 25.09.2024 р.

Харків – 2024

УДК 658 339.137](072)
К 67

Схвалено
на засіданні кафедри економіки та бізнесу
Протокол №2 від 02.09.2024 р.

Рецензенти:

О.М. Таран, канд. екон. наук, доц. кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державного біотехнологічного університету

Ю.В. Пащенко, канд. екон. наук, доц. кафедри глобальної економіки Державного
біотехнологічного університету

Конкурентоспроможність підприємства: методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання за спеціальністю 051 Економіка, ОПП «Економіка підприємства» / Т.Ю. Білоусько/- Електрон. дані. - Х.: ДБТУ, 2024. -20 с.

Визначено роль і місце навчальної дисципліни, її зміст за модулями і темами, наведено програму дисципліни, викладено вимоги до виконання самостійної роботи, розгорнутий перелік рекомендованої літератури. Методичні вказівки допоможуть здобувачам в опануванні навчальної дисципліни під час виконання самостійної роботи.

Методичні вказівки призначені здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 051 Економіка, ОПП «Економіка підприємства».

УДК: 658 339.137](072)

Відповідальний за випуск: Т.Ю. Білоусько, кандидат економічних наук, доцент

© Білоусько Т.Ю.,2024
© ДБТУ, 2024

ПЕРЕДМОВА

XX століття у світовому економічному співтоваристві, без сумніву, можна назвати століттям конкуренції. Саме в цей період явище конкуренції набуло міжнародного та глобального значення.

Конкурентні відносини формують економічну свободу, вимагають переоцінки та перебудови способів ведення бізнесу, посилюють та активізують приватну ініціативу, стимулюють розвиток виробництва та ефективне використання обмежених ресурсів, сприяють підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та досягненню високих темпів економічного зростання.

З поглибленням ринкових перетворень проблеми формування конкурентних відносин стають першочерговими, набувають особливої гостроти та потребують ретельного вивчення та пояснення у спектрі сучасних економічних процесів. Тому вивчення дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства» є вкрай важливим для формування фахових компетентностей майбутніх фахівців економічного профілю.

Метою вивчення дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства» є формування системи теоретичних і прикладних знань та вмінь щодо сутності конкурентоспроможності як категорії і як властивості підприємства ринкової економіки; оцінки конкурентного середовища підприємства, визначення його конкурентних переваг і конкурентних стратегій; оцінки та управління конкурентоспроможністю товару та підприємства.

Завданнями вивчення дисципліни є теоретична підготовка здобувачів з питань: сутності та видів економічної конкуренції; конкурентоспроможності суб'єкта конкуренції та її основних ознак; основних складових конкурентного середовища; державної політики у сфері регулювання конкуренції; аналізу діяльності конкурентів; видів та джерел формування конкурентних переваг; стратегій надбання конкурентної переваги; методів оцінки конкурентоспроможності продукції; основних підходів до управління конкурентоспроможністю товару та підприємства.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретико-методологічних засад формування конкурентоспроможності підприємства в умовах глобальних трансформацій, вдосконалення політики регулювання ринків та особливості використання регуляторних засобів з метою досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції та підприємства.

Базовими дисциплінами для успішного засвоєння програмного матеріалу дисципліни є «Маркетинг», «Управління витратами», «Планування діяльності підприємства», «Господарські рішення та оцінювання ризиків».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» в результаті вивчення дисципліни у здобувача формуються:

інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки

загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК 5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК 9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК 10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК 12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК 13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

Навчальна дисципліна «Конкурентоспроможність підприємства» забезпечує формування таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Теоретична частина курсу «Конкурентоспроможність підприємства» складається з 10 тем, об'єднаних у 2 розділи. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з літературою, нормативними актами з питань сутності інноваційної діяльності в науково-технічній сфері і форм здійснення цієї діяльності, про процеси генерування та окреслення інноваційних ідей, визначення мети, планування та виконання інноваційних проектів, про методи оцінки їх ефективності.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Розділ 1. Теоретичні основи конкуренції та конкурентоспроможності підприємства

Тема 1. Загальні основи дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства».

Предмет, мета, база та завдання дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства». Конкуренція: економічна сутність та еволюція поглядів. Модель досконалої конкуренції Адама Сміта. Теорія відносної переваги Давида Рікардо.

Розвиток теорії конкуренції. Світові наукові центри з дослідження конкуренції та розвитку конкурентного середовища. Наукова школа США, Гарвардська школа бізнесу. Школа, представлена науковими центрами Японії. Європейська школа дослідження конкуренції.

Тема 2. Поняття та роль конкуренції в діяльності підприємства.

Вплив конкуренції на результати діяльності підприємства. Економічна конкуренція та відмітні риси її сучасного трактування.

Конкурентоспроможність як характеристика підприємства в ринкових умовах господарювання. Цінова та нецінова конкуренція: спільне та відмінне. Види конкурентоспроможності залежно від рівня і об'єкта аналізу.

Конкурентоспроможність держави, економіки, регіону, галузі, підприємства, продукції. Розвиток наукової думки щодо конкурентоспроможності вітчизняної економіки та підприємств в Україні.

Тема 3. Державна політика в сфері регулювання конкуренції.

Сутність та інструментарій державного регулювання конкуренції. Аналіз застосування антимонопольного законодавства в Україні та світі.

Правові засади державного регулювання економічної конкуренції. Антимонопольне законодавство України та його основні принципи. Методика оцінки рівня інтенсивності конкуренції, що застосовується в антимонопольному законодавстві. Економічна концентрація, її сутність, визначення та оцінка. Поняття недобросовісної конкуренції та монополістичних порушень. Види відповідальності за порушення антимонопольного законодавства.

Теорії і практики антимонопольного регулювання в країнах світу. Американська система антимонопольного регулювання. Європейська система антимонопольного регулювання. Антитрестове і антикартельне законодавство.

Тема 4. Конкурентне середовище підприємства.

Сутність та складові конкурентного середовища підприємства. Діагностика конкурентного середовища підприємства. Принципи діагностики конкурентного середовища та аналізу діяльності конкурентів.

Показники інтенсивності конкуренції. Конкурентні позиції підприємства. Карти конкурентних позицій підприємства. Аналіз конкурентів за допомогою карти стратегічних груп конкурентів. Основні положення концепції «Стратегічних зон господарювання». Основні положення концепції «Стратегічних зон господарювання». Модель «П'яти сил конкуренції» М. Портера».

Тема 5. Потенціал конкурентоспроможності підприємства.

Сутність поняття «потенціал підприємства». Складові елементи потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Фактори впливу на формування конкурентного потенціалу підприємства.

Засади системного управління та формування структури конкурентного потенціалу підприємства. Шляхи зміцнення конкурентного потенціалу підприємства.

Тема 6. Конкурентоспроможність підприємства та соціально відповідальний бізнес.

Концепція соціально відповідальної конкурентоспроможності підприємства. Соціальні параметри конкурентоспроможності. Принципи соціальної відповідальності та доцільність їх впровадження.

Модель соціально орієнтованої конкурентоспроможності. Конкурентні переваги в умовах соціально відповідального підприємства.

Досвід європейських країн та країн світу у соціально – орієнтованому бізнесі.

Розділ 2. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Тема 7. Конкурентні переваги підприємства.

Поняття конкурентної переваги. Сутність та співвідношення понять “ринкові чинники успіху”, “ключові компетенції”, “конкурентні переваги”. Властивості конкурентних переваг.

Джерела конкурентних переваг. Формування конкурентних переваг. Сфери формування та реалізації конкурентних переваг

Підтримка та зміцнення конкурентних переваг.

Тема 8. Конкурентні стратегії підприємства.

Сутність поняття «конкурентна стратегія». Класифікація конкурентних стратегій. Система конкурентних стратегій підприємства. Базові стратегії конкуренції та базові принципи формування конкурентної стратегії. Загальні стратегії конкуренції.

Стратегії формування конкурентних переваг (стратегія контролю над витратами, стратегія диференціації, стратегія фокусування). Стратегія забезпечення конкурентоспроможності як комплексна стратегія (товарно – ринкова стратегія, ресурсно – ринкова стратегія, технологічна стратегія, соціальна стратегія, фінансово – інвестиційна стратегія, інтеграційна стратегія, управлінська стратегія).

Стратегії конкурентної поведінки (наступальні, оборонні, коопераційні).

Тема 9. Конкурентоспроможність товару.

Критерії та чинники конкурентоспроможності товару. Стадії життєвого циклу чинників конкурентоспроможності товару. Соціально – економічна природа чинників конкурентоспроможності товару.

Показники якості товару. Ціноутворення.

Методи оцінювання конкурентоспроможності товару (органолептичні, реєстраційні, вимірювальні, соціологічні, експериментальні, статистичні, аналітичні, маркетингові). Методи оцінки конкурентоспроможності товару, що застосовуються на стадіях проектування, виготовлення продукції, реалізації та експлуатації

Розрахунково-аналітичний метод оцінки конкурентоспроможності товару, матричний метод ("Матриця Нільсена"), графічний метод ("Багатокутник конкурентоспроможності").

Тема 10. Конкурентоспроможність підприємства.

Сутність та економічний зміст конкурентоспроможності підприємства. Чинники забезпечення та формування конкурентоспроможності підприємства. Рівні ієрархії конкурентоспроможності.

Зовнішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Внутрішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Критерії та показники конкурентоспроможності підприємства.

Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Матричні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Графічний метод оцінки конкурентоспроможності. Розрахункові методи оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Організаційні заходи, що підвищують рівень конкурентоспроможності підприємств. Програма підвищення конкурентоспроможності підприємства, етапи та основні складові.

2. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Назва розділів та тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота
		усього	у тому числі					усього	у тому числі			
лекції			лабораторні	практичні	лекції				лабораторні	практичні		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні засади формування біоекономіки												
Тема 1. Загальні основи дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства».	8	4	2	-	2	4	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Поняття та роль конкуренції в діяльності підприємства.	8	4	2	-	2	4	14	-	2	-	2	10
Тема 3. Державна політика в сфері регулювання конкуренції.	8	4	2	-	2	4	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Конкурентне середовище підприємства.	14	8	4	-	4	6	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Потенціал конкурентоспроможності підприємства.	8	4	2	-	2	4	10	-	-	-	-	10
Тема 6. Конкурентоспроможність підприємства та соціально відповідальний бізнес.	10	4	2	-	2	6	10	-	-	-	-	10
<i>Разом за розділом 1.</i>	56	28	14	-	14	28	64	4	2	-	2	60
Розділ 2. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства.												
Тема 7. Конкурентні переваги підприємства.	16	8	4	-	4	8	10	4	-	-	-	10
Тема 8. Конкурентні стратегії підприємства.	16	8	4	-	4	8	14	4	2	-	2	10
Тема 9. Конкурентоспроможність товару.	16	8	4	-	4	8	16	4	2	-	2	12
Тема 10. Конкурентоспроможність підприємства.	16	8	4	-	4	8	16	4	2	-	2	12
<i>Разом за розділом 2.</i>	64	32	16	-	16	32	56	8	6	-	6	44
Всього годин	120	60	30	-	30	60	120	16	8	-	8	104

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКОНАННЯ

Самостійна робота здобувача відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Загальні основи дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства» <i>Рекомендована література: [1, с.6-12; 2, с. 8-12;3, с.16-28; 4,с. 6-11; 5,с. 10-15;6;]</i>	5	10
2.	Поняття та роль конкуренції в діяльності підприємства. <i>Рекомендована література: [1, с.13-19;2, с.13-18; 3,с. 8-15; 4, с. 12-21; 5,с. 16-26; 24;]</i>	5	10
3.	Державна політика в сфері регулювання конкуренції. <i>Рекомендована література: [1, с. 42-47,56-60;2, с. 24-39; 3,с.35-58; 4,с.19-26; 5,с. 27-39; 15; 17-23;]</i>	5	10
4.	Конкурентне середовище підприємства. <i>Рекомендована література: [1, с.27-34, с.48-56; 2,с.45-50; 3,с.65-84; 4,с. 57-65; 5, с. 40-66; 16]</i>	5	10
5.	Потенціал конкурентоспроможності підприємства. <i>Рекомендована література: [2, с. 92-99; 3, с. 104-122; 4, с. 76-82]</i>	5	10
6.	Конкурентоспроможність підприємства та соціально відповідальний бізнес. <i>Рекомендована література: [2, с. 199-205; 3,с.256-264; 4, с. 112-128; 5,с.160-178; 8]</i>	5	10
7.	Конкурентні переваги підприємства. <i>Рекомендована література: [1, с.65-73;2, с.65-73; 3, с.129-149; 4, с. 132-150; 5,с. 85-111; 7; 9; 25-28]</i>	5	12
8.	Конкурентні стратегії підприємства. <i>Рекомендована література: [1, с. 80-95; 2,с. 116-129; 4, с. 86-107; 5, с. 112-120; 10,с. 104-121; 13]</i>	5	10
9,	Конкурентоспроможність товару. <i>Рекомендована література: [1, с. 100-122; 2, с. 135-159; 3,с.189-204; 4,с. 30-52; 5, с. 121 – 145; 11,с. 72-89; 16]</i>	10	12
10,	Конкурентоспроможність підприємства. <i>Рекомендована література: [1, с. 123-178; 2, с.171-191;3, с.218-226;289-296; 4,с. 57-75, 154-169,172-182; 5,с. 67-76, с.152-159,179-183; 14,с. 221-238; 16]</i>	10	10
Разом		60	104

Види самостійної роботи здобувачів за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: опрацювання літературних джерел інформації.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних, практичних, семінарів; виконання типових задач; інші види занять.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: розв'язання нестандартних задач; участь в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми; інші види занять.

Головною метою самостійної роботи здобувачів є активізація систематичної роботи студентів, індивідуалізація навчання, підвищення якості засвоєння навчальної дисципліни.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства» передбачає:

- підготовку до практичних занять;
- письмове виконання індивідуального завдання (із наступним захистом реферату на практичних та семінарських заняттях, на засіданні наукового гуртку кафедри, подання тез за висновками реферату на конференції, підготовка наукової статті за обраною науковою проблемою тощо);
- підготовку до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

Важливе значення в керівництві самостійною роботою здобувачів належить індивідуальним і груповим консультаціям, їх мета – допомогти здобувачам у вивченні того чи іншого питання, у правильній організації самостійної роботи над вивченням предмета.

Успішність підготовки до практичних занять і складання заліку значною мірою залежить від організації самостійної роботи. Для здійснення самостійної роботи здобувачам рекомендується ознайомитись з навчально-методичною літературою, перелік якої наведено у списку рекомендованої літератури, а також із публікаціями у періодичних виданнях. Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно із списком і у такій послідовності:

- 1) ознайомитись за навчальною програмою із змістом кожної теми;
- 2) засвоїти навчальний матеріал, що належить до конкретної теми;
- 3) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на практичних заняттях.

Індивідуальне науково-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача навчального, навчально-дослідницького характеру, яка використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового заліку.

Здобувачам пропонується в процесі навчання на підставі вивченого теоретичного матеріалу та опрацювання основної і додаткової літератури (підручники, навчальні посібники, наукові статті, статті в спеціалізованих журналах та ін.) підготувати реферати з теми, або вузької проблематики (окремого питання теми). Поряд з цим можливим варіантом є також підготовка та надання анотації додаткової (довідкової) літератури, бібліографічний опис (з короткою анотацією). Зазначимо, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну наукову інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Реферат демонструє вміння здобувача самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати наукову інформацію.

При виконанні індивідуального завдання здобувач долає декілька етапів:

1 етап. Підбір та опрацювання інформаційного матеріалу до обраної теми.

При опрацюванні літературних джерел потрібно чітко дотримуватися до принципів академічної доброчесності, які зазначені у Кодексі академічної доброчесності Державного біотехнологічного університету. Так, в ньому підкреслюється, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Відповідно, порушення принципу академічної доброчесності завдає шкоди репутації університету, а також зменшує цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в університеті.

Згідно Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин, що прийнято у Державному біотехнологічному університеті, дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

При цьому основними формами порушення академічної доброчесності визначено:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Більш ґрунтовно ознайомитися із положеннями Державного біотехнологічного університету можна на сайті університету у рубриці «Академічна доброчесність та якість освітнього процесу» (<https://biotechuniv.edu.ua/pro-universitet/publiczna-informatsiya/normatyvna-baza/>).

Огляд літератури включає:

- ознайомлення з матеріалами по темі, їх класифікацію, відбір найбільш суттєвих та цікавих теоретичних та практичних досліджень;
- визначення напрямків, які представляють найбільший інтерес та які ще недостатньо досліджені.

Огляд наукової літератури сприяє творчому осмисленню сучасного рівня розуміння тієї або іншої проблеми, несе в собі нове знання про предмет дослідження та дозволяє відобразити існуючі розбіжності різних точок зору вчених з досліджуваної теми.

При підготовці огляду наукової літератури потрібно уникати таких помилок:

- надання у рефераті лише бібліографічного списку, при відсутності огляду літератури як такого;
- огляд літератури поверхневий в результаті недостатнього опрацювання здобувачем наукової літератури з обраної теми.

2 етап. Аналіз матеріалів та складання плану реферату за основними змістовими блоками.

Аналізуючи обрані матеріалами, потрібно:

- критично проаналізувати зміст обраних матеріалів;
- проаналізувати, чи збігається ваша оцінка означеної наукової проблеми з думкою інших авторитетних осіб, чи є дискусійні аспекти;
- визначити та вибрати для реферату більш яскраві факти, приклади, цікаві положення із опрацьованих джерел;
- слід скласти план реферату (вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел).

3 етап. Наповнення складеного на попередньому етапі плану основним змістом, розкриття концептуальних засад та базових принципів, висвітлення

новизни дослідження, підтвердження основних положень фактичним матеріалом (таблиці, статистичні дані та ін.).

4 етап. Написання та оформлення реферату згідно вимог.

Загальний обсяг реферату повинен складати 15-20 сторінки. Вимоги до оформлення наступні:

- шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал – 1,5 см, абзац - 1, 25 см; відступ 2 см з усіх боків; вирівнювання по ширині; розмір таблиць і рисунків не повинен бути менше або більше ширини тексту. обов'язковими є посилання на першоджерела у квадратних дужках ([1; 2, с.35]);
- титульна сторінка встановленого зразку (дод. А);
- план, який складається зі: вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел;
- вступ (обсяг 1 стор.) має містити: актуальність обраної теми, мету, предмет, об'єкт дослідження, структуру роботи;
- теоретична частина (огляд літератури, обсяг 5-7 стор.);
- аналітична частина (аналізі економічних показників, тенденції їх зміни протягом як мінімум 3-х останніх років із досліджуваної теми. Зазначити рівень реалізації теоретичних розробок на практиці, оцінити фактичний стан вирішення наукової проблеми. Дослідити основні чинники, які найбільше впливають на досліджувану проблему, окреслити недоліки. Може складатися із підрозділів, в залежності від спрямування та інших аспектів дослідження, обсяг 5-7 стор.);
- дослідна частина (передбачає пропозиції, обґрунтування, розроблення пропозицій, шляхів і напрямків щодо вирішення окресленої проблеми. Бажано навести конкретні розрахунки з удосконалення діяльності, відобразити елементи новизни. Це найбільш вагома та важлива частина реферату, обсяг – 5-7 стор.);
- висновки (короткий підсумок основних результатів дослідження, можливості їх запровадження у практику підприємства, обсяг - 1 стор.);
- список використаних джерел (має складатись з не менш як 7-8 першоджерел, бажано за останні 5 роки. Список використаних джерел оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015).

5 етап. Доповідь перед аудиторією, презентація результатів дослідження та їх та захист реферату.

Здобувач повинен довести суть своєї роботи до присутніх на семінарі (на засіданні наукового гуртку кафедри, студентській конференції тощо). Під час виступу потрібно підготувати презентацію (обсяг - до 20 слайдів).

Учасники зібрання можуть задавати питання автору реферату, виступати зі своїми думками, зауваженнями. В цілому обговорення та захист реферату може займати до 15 хвилин.

4. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

1. Поняття конкуренції, її види та функції.
2. Наслідки конкуренції, її позитивні та негативні аспекти.
3. Модель досконалої конкуренції Адама Сміта.
4. Теорія відносної переваги Давида Рікардо.
5. Світові наукові центри з дослідження конкуренції та розвитку конкурентного середовища
6. Наукова школа США, Гарвардська школа бізнесу.
7. Наукова школа, представлена науковими центрами Японії.
8. Європейська наукова школа дослідження конкуренції.
9. Економічна конкуренція та відмітні риси її сучасного трактування.
10. Цінова та нецінова конкуренція : спільне та відмінне.
11. Розвиток наукової думки щодо конкурентоспроможності вітчизняної економіки та підприємств в Україні.
12. Конкурентоспроможність підприємства, галузі, регіону та економіки країни.
13. Конкурентні переваги як чинники визначення конкурентної поведінки підприємства.
14. Сутність концепції «Ланцюгу створення вартості».
15. Модель «П'яти сил конкуренції» М. Портера.
16. Роль держави у розвитку підприємництва та конкуренції в Україні.
17. Система органів Антимонопольного комітету України.
18. Основні засади антимонопольного управління.
19. Державний контроль за економічною конкуренцією.
20. Монопольне становище підприємств в економіці України.
21. Конкурентний профіль підприємства та конкурентні позиції: методики визначення
22. Конкурентний потенціал як основа формування конкурентних переваг.
23. Механізм підвищення конкурентного потенціалу підприємств агробізнесу за умов поглиблення міжнародної конкуренції.
24. Засади системного управління конкурентним потенціалом підприємства.
25. Різновиди конкурентних переваг за критерієм «джерела створення та можливість імітації».
26. Еволюція конкурентних переваг.
27. Інновації як джерело формування конкурентних переваг.

28. Основні характеристики та риси моделі соціальної діяльності підприємства Д. Вуда.
29. Стратегічна корпоративна філантропія: сутність, підходи, інструменти.
30. Конкуренентоспроможність та принципи біоекономіки.
31. Наукові підходи до управління конкурентоспроможністю підприємств.
32. Сутність конкурентної стратегії та її значення.
33. Типи конкурентних стратегій та їх особливості.
34. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Базові принципи формування конкурентної стратегії.
35. Типи наступальної стратегії конкурентної поведінки.
36. Аналіз рівня конкурентоспроможності продукції.
37. Управління якістю продукції: зміст та головні аспекти.
38. Методи ціноутворення в конкурентному середовищі.
39. Зовнішнє середовище організації (макросередовище) - складові зовнішнього середовища та їх характеристика.
40. Внутрішнє середовище організації та його складові.
41. Вплив макро- і мікросередовища організації на рівень конкурентоспроможності підприємства.
42. Підприємство як складна, відкрита соціально-економічна система.
43. Принципи оцінки конкурентоспроможності підприємств.
44. Конкуренентоспроможність національних компаній.
45. Методи управління конкурентоспроможністю організації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусько Т.Ю. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. Харк. нац. аграр. ун-т. Харків, 2018. 210 с.
2. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Конкуренентоспроможність підприємства: навч. посіб. Харків: ТОВ Вид-во «Форт», 2021. 244 с.
3. Дмитрієв І.А., Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Конкуренентоспроможність підприємства: навч. посібник. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
4. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.
5. Цибульська Е. І. Конкуренентоспроможність підприємства: навч. посіб. для студентів спеціальності 051 «Економіка». Нар. укр. акад. Харків: Вид-во НУА, 2018. 320 с.
6. Bilousko T., Lukianets – Shakhova V., Ilchenko H., Derkach E., Pankova L. Economic and legal regulation of competition: the European countries

- experience. *Ad Alta. Journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11. (Special Issue 11/02-XXIV). pp. 26-31.
7. Білоусько Т.Ю., Шовкун Л.В. Управління якістю в забезпеченні конкурентоспроможності аграрної продукції. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 2. С.168–178.
 8. Білоусько Т., Білоусько Р. (2024) Розвиток біоекономіки як передумова підвищення конкурентоспроможності національної економіки на міжнародних ринках. (2024). *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 328(2), 131-139. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-20>
 9. Білоусько, Т. Ю., Білоусько, Р. С., & Химич, О. В. (2024). Оцінка впливу інноваційних технологій на ефективність ринкової конкуренції в Україні. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (9). <https://doi.org/10.5281/zenodo.1326838>
 10. Должанський І.З., Загорна Т.О. *Конкурентоспроможність підприємства*. К.: Центр навчальної літератури, 2002. 282 с.
 11. Шинкаренко В.Г. *Управління конкурентоспроможністю підприємства*. Харків.: Вид-во ХНАДУ. 2003. 186 с.
 12. Борисенко З.М. *Основи конкурентної політики: підручник*. К.: Таксон, 2004. 704 с.
 13. Портер М. *Стратегія конкуренції: пер. з англ.* К.: Основи, 1997. 390 с.
 14. Кобиляцький Л.С. *Управління конкурентоспроможністю: навч. посібник*. К.: Зовнішня торгівля, 2003. 304с.
 15. Удалов Т.Г. *Конкурентне право: навч. посіб.* К.: Школа, 2004. 496с.
 16. *Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія / за заг. ред. Пр.О.Г. Янкового*. Одеса, Атлант, 2017. 514 с. URL: http://oneu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/01/monograf_ep_oneu_2017_11_12.pdf
 17. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
 18. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 року №3659-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. С. 472. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
 19. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 року №236/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. С.164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

20. Закон України “Про природні монополії” від 20 квітня 2000 року N 1682-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 30. С. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
21. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку // Офіційний вісник України від 19.04.2002р. №14, стор. 396, стаття 778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02#Text>
22. Постанова КМУ від 11 листопада 1994 р. № 765 «Про запровадження механізму запобігання монополізації товарних ринків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text>
23. Розпорядження АКУ «Положення про контроль за економічною концентрацією» від 25 травня 1998 р. № 134-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0409-98#Text>
24. The Global Competitiveness Report 2024. URL: <https://www.imd.org/reports/annual-report/2024/world-competitiveness-center/>
25. Science, technology and innovation. European Commission. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation>.
26. The indicators in the Macroeconomic. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
27. Regional innovative valleys for bioeconomy and food systems. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/bioeconomy/blue-bioeconomy_en
28. Global Innovation Index. Report 2024. Mode of access: URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2024/

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ФІНАНСІВ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

Індивідуальне завдання
з дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства»
на тему:

Виконав (-ла): _____
(прізвище та ініціали)

Здобувач першого (бакалаврського) РВО
Спеціальність 051 «Економіка»
ОПП «Економіка підприємства»
Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Харків - 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»	5
2. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»	8
3. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКОНАННЯ	9
4. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»	13
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	15
6. ДОДАТКИ	18

Навчальне видання

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання
за спеціальністю 051 Економіка,
ОПП «Економіка підприємства»

Укладач:

БІЛОУСЬКО Таміла Юріївна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк.2,1.

Наклад ___ пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44